

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

Szerkesztőség,

hova a lap szellemi részét
illető minden küldemény
küldendő:
Nagy-Péterfia-utcza 977.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

ELŐFIZETÉSI ÁR: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). HIRDETÉSEK DIJA: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 6 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 3 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt 50 kr., $\frac{1}{6}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árszámítás adatik. Bélyeg-díj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 kr.

A kiadóhivatal

kezelője RÓZSA SÁNDOR főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a külső hirdetésekre vonatkozó küldemény.

A kötelező polgári házasság védelme.

II.

A polgári házasságkötés jogosultsága jogi szempontból.

Nagyon természetes az, hogy csak olyanok igényelhetik valamely hatóság védelmét, a kik annak jogosultságát azon a téren beismerik. Mert a ki p. o. az államfőnek kegyelmezési jogát, vagy valami pénztárnak fizetési jogosultságát kétségbe vonná: saját magával jönne ellentétbe, ha az általa el nem ismert kegyelmezési jogot, vagy a nevére utalványozott összeget az általa jogtalanul tartott pénztárból elfogadja. Így, a ki az államnak a házassági jogra vonatkozó intézkedéseit törvényesekül el nem ismeri s ahhoz képest nem jár el: mi jogon követelhetné, hogy az állam a más módokat szerint kötött házasságot érvényesül tekintse? Nem lehet jól rendezett államban olyan életviszony, mely annak jogköréből teljesen ki lenne zárható. Miért képezne kivételt a házasság? miért ne állapíthatna meg az állam oly módokat, a melyeknek pontos teljesítése biztosítja nem csak a házasság törvényes elismerését, de az abból keletkezett jogviszonyok szabályozását is? A polgári házasság nem támadja meg a hitet, szabadjára hagyván az illetőknek, hogy egyházaik szertartása szerint is megesküdhetnek. Az egyház azonban olybá kívánná tekinteni, a minőnek annak eszményileg lennie kellene, s nem olybá veszi, mint a minő tényleg. Követeléseit túlságázza s épen ez által kényszeríti mintegy az államot, hogy a tényleges életviszonyokkal könnyebben, összeillőbb föltételek mellett valósítsa a házasságkötés szándékát. Ha általában jogosult az államnak és egyháznak egymástól való függetlensége: az elv alkalmazható részlegesen, tehát a házasságkötésnél is. Polgári alkatrészét illetőleg egy közös, minden

állampolgárt kötelező jogkört kell megállapítani; az egyházi elem a különböző hitfelekezetek egyházi jogi teendői közé kell, hogy tartozzék. Amaz egységes, emez egymástól eltérő, különböző, mint a mily eltérők egymástól magok a hitfelekezetek.

A polgári házasság jogosultsága egyházi szempontból.

Még a legszigorúbb keresztyén hittudósok sem vonják kétségbe, hogy az állam a házasság polgári követelményeire vonatkozólag bíraskodási joggal bír s nem köteles mindenben elősmerni az egyháznak a házasságkötést föltételező szabályzatait s hogy ennél fogva a polgári házasságkötés is megengedhető, ha az azon szándékkal létesítetik, hogy utólag egyházi esketéssel szentesítik meg.

Ezen kívül VI. Pius pápa az ez iránt hozzá kérdést intéző papsággal tudatta 1793. okt. 5-én (Delhos 246. l.), hogy a polgári házasságokat érvényesekül ösmerjék el. A mechemelni érsek még 1830. okt. 28-án kiadott pásztorlevelében kötelezi egyházmegyéje papságát, hogy csakis a polgári házasságkötést részesítsék egyházi szentesítésben (Discuss du Congrès nat. Belg. I. 618.) A francia konkordatum tárgyalásának alkalmával a pápa részéről, bár hallgatólagon, de tényleg elősmertetett a polgári házasság érvénye. Angliában pedig a chesteri püspök a polgári házasság jóváhagyása felől nyilatkozván, kijelentette, hogy az az egyház hitelveit nem támadja meg (Hansard III. 17.)

Másfelől Luther is érvényesül tekintti a lelkesz áldását és esketését nélkülöző házasságkötést. Sőt tovább menve, egyenesen azt állítja, hogy az egyházi esketés nem egyéb, mint a már egyszer megkötött házasság megerősítése. (Strampff die Ehe nach Luth. Mart. 344.) Egyeznek e tekintetben az ő nézetével Melancthon,

Schneidewin, míg Kálvin szigorúan lényegesnek tartja az egyházi esküvést.

Az 1865-ben tartott általános protestáns gyűlésben a németországi protestánsok csaknem egyhangúlag beismerték, hogy az egyház és állam között előfordulható surlódásoknak egyetlen gyógymódja a kötelező polgári házasság törvényerőre emelkedése lehet. Sőt magának az egyháznak is ez a kötelessége, a mennyiben a kötelező polgári házasság behozatala az egyház tekintélyét a házasságkötéseknél s más házassági viszonyokban jelentékenyen emelné.

A polgári házasság nem jó a hitelvekkel ellentétbe, sőt a hithűséget szilárdíthatja. Tehát még vallásos s egyházpolitikai szempontból tekintve is szükséges a kötelező polgári házasság behozatala. Az egyház java, a vallás függetlensége s tisztasága, a lelkészek tekintélyének emelése is ezt követeli. De hát hogyan? Nem épen az ellenkezőjét állítják-e azok az átkozódó, panaszkodó pásztorlevelek? Hátha veszélyezteti a polgári házasság a nép erkölcsi érzületét? Aggódnak ettől sokan, de bizony alaptalanul. Hiszen ez megszabadítja az egyházat azon kényszerhelyzetből, hogy oly házasság létrejöttét eszközölje, mely hitelveivel ellentétes, de állami-lag érvényesen köthető. Az egyház ily módon megmenekül az államnak reá gyakorolható természetellenes kényszerétől. Ezentúl a maga kegyelmi eszközeiben s szentesítésében csakis

azokat részelteti, kik azt magok óhajtják s az egyház szertartásainak hiven megfelelnek; s visszavonhatja azoktól, kik az egyház jogos követelményei ellenére lépnek házassági szövetségre. Az egyházi szolgálta nem jön ellentétbe polgári s egyházi kötelességeivel. Nem lesz kénytelen feláldozni vallásos meggyőződését előljárósága hatalmi szavának, hogy hittudatával ellentétesen oly házasságkötést szenteljen s erősítsen meg, melyet szerinte a körülmények folytán isteni áldás nem kísérhet.

Ha ez így van, a polgári házasság bizony-nyal az egyház méltóságát emeli, mert nem kényszerítették arra, hogy egyházi elveivel össze-ütkező házassági szövetségek létesítésénél tényleg segédkezzék. Az ilyen kényszer az egyház tekintélyének rovására van, míg másfelől az a körülmény, hogy a polgári házasságkötésnél az egyházi szabályzatok figyelembe nem vétetnek, az egyháznak mit sem árthat.

Bizony egyáltalában nem fokozza a vallás és egyház iránti tiszteletet az olyan jelenet, midőn az oltár elé oly egyének lépnek, kik csak kénytelenségből veszik igénybe annak szolgálta-át, máskülönben pedig nemcsak hogy elhanyagolják az istentiszteletet, de az egyház hit-elveit sem osztják, esetleg gúny tárgyává is teszik. Nem érezheti-e maga a lelkész ily kelle- metlen körülmények között a kényszer sujtó hatását, nem kell-e erőt venni indulatain s vajjon

❖ TÁRCZA. ❖

Augustin megtérése.

(Folyt. és vége.)

Nem manicheus tehát többé, de nem is keresztyén. Ingadozott a kétféle hit között határozatlanul, bizony- talanul, bár szíve mélyén a keresztyénség iránt titkos hajlammal, a melyet nehezen vallott be, még most se mervén semmit se biztosra venni. Ez a helyzet kelle- metlen volt, sietett is beőle szabadulni. Nem olyan természetű volt, hogy a kételkedésben talált volna nyu- godalmat. Azt mondja egy helyütt: „szeretett szeretni;“ szeretett hinni is, és eszének épen oly nagy szüksége volt a megállapodott véleményre, mint lelkének a sze- retetre.

Ily állapotban olvasta először Plátót, melyet Vic- torinus, római híres tanár fordított latinra. Ennek olvasása még nagyobb és maradandóbb benyomást tett rá, mint Hortensius. Mondja, hogy ennek olvasása után tisztább eszméje lett az Isten természetéről. Addig csak anyagi alakban tudta elképzelni, mint pl. bizonyos bölcsészek alakjában, vagy mint a leheletet, vagy a mindenséget éltető tüzet. Nem volt fogalma a szellemiről és isteniről: Plátó adta azt neki. Ezután nagy haladást tett ezen az úton; tudása szellemibb, hogy úgy mondjuk, finomultabb

volt; a legelvontabb és leghomályosabb dolgok felett való vizsgálódásokban gyönyörködött, minő pl. a lélek és Isten lényege stb. Bár egészséges józan esze inkább a földön tartá, igen gyakran áttévedt a metaphysikai szemlélődések világába is, — ne feledjük, hogy Plátó kíséretében emelkedett oda.

De úgy látjuk, hogy az újul meg ismét, a mit fentebb előadtunk; oda jutott, a hová Hortensius olva- sásakor: Plátó ezt újítja föl emlékezetében, a nélkül, hogy kielégitené; elméletei újakat idéznek föl, melyek még szebbeknek látszanak; ezek felköltik benne az első oktatás emlékeit s a lelkesedés, melyet a régi bölcsészet öntött belé, másodsor még távolabb viszi tőle. Láttuk, hogy ott hagyta Ciceró bölcsészeti műveit, mivel nem találta bennök a Krisztust. Krisztus benne volt Plátóban; de Augustin nem ösmerte föl az isteni *Logosban*, ki közbenjáró ember Isten között s a ki egy a negyedik evangéliom Igéjével. De a plátói tan nem mutatta be az Igét hatalmának fényében; ez hatalmas Isten volt, ki a világot teremt és kormányozza; a kít Augustin keresett: az a testté lett Ige, a ki emberré lesz, hogy az emberhez közelebb legyen, osztozik az emberiség nyomoraiban, hogy neki vigasztalást nyújtson. A szegény, alázatos, üldözött Istennek ezt az ismeretét a régi böl- csészet nem nyujthatta neki. „Elrejtetted a bölcsék előtt — mondja Istennek könyörgésében — és kijelentetted a kicsinyeknek, hogy azok, a kik megfáradtak s meg- terheltettek, hozzád jöjjenek.“ Ekkor látta tisztán, hová kell lelkének fordulni, hogy nyugalmat találjon.

föltehető-e, hogy az áldás szavai hívő s buzgó szívből ömlenek? Ily esetekben aztán a józanul gondolkozó ember vagy azt föltételezheti, hogy az esküvést eszközölő lelkész ténykedése csak külső s minden bensőség nélküli látszat, vagy pedig a lelkész lelkiösmeretének sajátságát bámulja, ki érzelmei s hitelvei ellenére a rideg kötelességnek oly szolgálai megalázkodással tesz eleget, csoda-e aztán, ha hite meglazul, mihelyt lelkészének őszinteségében kételkedni kénytelen!

De tegyük fel még azt is, a mi csaknem hihetlenséggel határos, hogy a lelkész, talán isteni ihletés folytán, fölemelkedhetnék ama természetfölötti léleknagyságra, hogy hitbeli meggyőződését egyensúlyba hozza kötelességeivel: a házasságra lépőkben is épen ily hitnagyságnak kellene nyilvánulnia, mert máskülönben az egész esküvési ténykedés élettelen külsőséggé törpül. Már pedig tények igazolják, hogy nem egyszer állanak az oltár elé olyanok, kik az egyház hitelveit nem osztják s a pap áldásának üdvözítő erejében kételkednek. Az egyházi esküvés igen sokszor csak külső forma színét veszi föl. Sőt nem egyszer maga a lelkész is bizonyosan tudja a házasságra lépés nemtelen okát, nincs előtte elrejtve az érdek s mégis kénytelen fölvenni a hamis esküt. Ily körülmények között nagyon helyeselhető az, ha az egyházi esketés a törvényesség kényszerével senkire sem erőszakolható.

Az egyházi esketés a hitben gyöngék vallásos érzületét nem szilárdítja. Épen oly hit-szegényül hagyják ott az oltárt, mint a mily árván az elé állottak. Sőt a résztvevő közönség előtt is ezen szent szertartás sokat veszít ily körülmények között ünnepélyes magasztosságából. Ha pedig olyanokat látnak az oltár előtt, kikről köztudomásu tény, hogy a hittel mitsem törődve éltek: az a szent szertartás botrányos jellegűvé válik, úgy hogy kételkednek magokban a hittani igazságokban is, mihelyt ily események adják magokat elő.

A polgári házasság behozatala szüntetheti meg e visszás helyzetet, mert ekkor a polgárilag megkötött szövetségnek egyházi szentesítésében csakis azok részesíttetnek, kik azt vallásos érzelmeikből kifolyólag magok is óhajtják, kik az egyház követeléseit jogosultaknak ösmerik el; ennél fogva aztán az egyház által megállapított szabályzatoknak önkényt és szívesen engednek. Ily jegyeseknél aztán az egyházi esketés csakugyan a legboldogítóbb üdvözköz leend. Ezt követeli magának az egyháznak érdeke.

Attól tartanak némelyek, hogy a polgári házasságnak behozatala az egyházi esketések számát megapasztja. A tapasztalás merőben ellenkezőt bizonyít, mert azon országokban, hol a kötelező polgári házasság lépett életbe: jóval több az egyházi esküvés, míg a hol ez érvényben nincs, egymásután szaporodnak az úgy-

Milanóban, hol megtérésének kezdetét kelle venni, megismerkedett Augustin Ambrosiussal. Ez volt akkor a nyugati egyház legnagyobb s talán a birodalomnak is egyik legkiválóbb személyisége. Messze felülmulta a többi érsekeket elmetehetségével, erényeivel, a nép iránt táplált érzületével s a tisztelettel, melyet vele szemben a legelőkelőbbek tanúsítottak. Születése, összeköttetései, magatartása a régi társas élethez fűzték; hite, állása az újhoz vonta s így bizonyos egyesülést hozott a kettő között létre. Az ékesszólás ifjú tanára megérkezésétől kezdve mindig igyekezett meglátogatni az érseket, a kiról mindenütt beszéltek; szeretett volna tanácsot kérni tőle, szerette volna kételyeit előtte föltárni. Szerencsétlenségére, sohasem találkozhatott úgy vele, a hogy ő szerette volna. Ambrosius mindenkit fogadott, a nap bármely órájában s természetesen sokan visszaéltek ez előzenyességgel; egész álló nap a hívők egész serege jött az érsek látogatására, hogy hallhasson tőle valami épületes mondást. Augustin is elment oda, mint a többi emberek, de a tömeg oly nagy volt, hogy arra sem volt ideje, hogy csak egy szót is szóljon. Azután visszatért még oda másszor is, de akkor sem volt szerencsésebb. Nem egyszer megtörtént vele, hogy bejutott abba a szobába, a melyben Ambrosius dolgozott és a hová mindenkit bebocsátott; azzal a gondolattal jött, hogy beszél vele, de midőn meglátta csendes, mozdulatlanul, szeméit a Szentírás szövegére függesztve, míg lelke behatolni igyekezett annak értelmébe, nem merte háborgatni elmélkedéseiben; mint a többiek csak nézte a

látványt s elment szomorúan egy szó nélkül. „Az fáj csupán — mondja később *Magánbeszélgetésében* — hogy nem tárhattam föl előtte a maga teljességében, bármennyire akartam is, iránta és bölcsesége iránt táplált érzületemet.“ Világos, hogy Ambrosiusnak szórakozottságában, a mi oly terhes elfoglaltatások között nem is csoda, nem igen tűnt föl ez az ifjú, ki állhatatosan elé-él kerül; nem is sejtette a rövid találkozás alatti, míg együtt voltak, micsoda nagy jövő van számára fenartva. Talán ez az oly finom, ez az oly buzgó, oly elhatározott, tevékenységre és kormányzásra termet szellem nem sajnálta volna a fáradságot, hogy meghallgassa egy ember örökös tépelődését, ki tizenhárom év óta keresi az utat, a nélkül hogy megtalálta volna és fennakad az igazság útján minden lépésnél, a melyen ő oly gyorsan járt.

Ha Ambrosius kevés figyelemben részesítette a fiatal tanárt, úgy látszik jobban feltűnt neki az Augustin anyja, a ki eljött Milanóba viszontlátni fiát. Az érsek észrevette Monika lángoló buzgóságát s gyöngédséggel beszélt erről fiának.

Ha külön nem beszélhetett Ambrosiussal úgy a mint óhajtotta, egy vasárnap se mult el, — hogy a templomban meg ne jelent volna, hogy hallgassa, a mint beszél a népnek s mindig elragadtatva távozott onnan. Nem csak szónoki tehetsége ejtette ámulatba, de az alak is, a melyben az írást előadta és fejtegette a hívek előtt. Az általa követett módszer a milyen megszokott

nevezett vadházasságok, mert nem képesek leküzdeni az egyház által fölemelt soknemű akadályt. Mindjárt megszűnének azok a vallás-változtatások, melyeket az egyházi kényszer idéz elő, úgy egyik, mint másik hitfelekezet hitéletének rovására.

A polgári házasság jogosultsága erkölcsi indokból.

A polgári házasság behozatalát támogatják a legerősebb erkölcsi indokok is. Ha ugyanis a házasság, a mi fölött talán senki sem kételkedik, egyúttal erkölcsi alapon álló életviszony: ebből önkényt következik az is, hogy két egyének pusztán nemi együttélése, továbbá a természetellenes nőtlenség, egyedülélés — erkölcsileg szintén megbocsáthatatlan. Csaknem minden mívelt nép elítéli s megbünteti az ilyen, házasságon kívüli szabadélést, s az abból származott gyermekek törvényteleneknek tekintetnek. A szabad nemi életet a közkereseti tudat még a férfúra nézve is botrányosnak tartotta eleitől fogva; habár ezt nem sujtotta is olyan erősen, mint hasonló esetekben a nőket.

Az olyan intézmény, mely a jogilag elősmert, állandó életközösséget nehezíti, sőt bizonyos esetekben lehetlenné is teszi: alkalmat nyújt a házasságnélküli együttélésre s a nemi erkölcstelenségre kényszerít. Ez bizonyos mértékig a naponkint terjedő prostitúciónak, a törvénytelen gyermekek növekedő számának, a

gyermekvesztéseknek, vadházasságoknak zavaros forrása. Miről alább még szólunk.

Most csak annyit, nincs oly törvény, mely a természet szavát elnémíthatná. Csakis kivételesen szilárd jellemű egyének vívhatnak diadalt igen gyakran egészségök rovására érzéki hajlamaik fölött. A gyöngébbek egy ideig küzdenek ugyan, de a mint aztán akaratauk megtörik: folyvást alább, és alább merülnek. Ezeken csak a házasságra lépés megkönnyebbítése segíthet. Ott hol a házasságkötés nehéz akadályokba ütközik, rettenetes mérvben növekszik a törvénytelenül együttlakók száma, s ahhoz képest a törvénytelen gyermekek számaránya is. Találhatunk az ilyen törvénytelenül együttélők között olyanokat, kik egyházi akadály miatt nem törvényesíthetik egybekelésüket. S a nép köz-tudata az ilyen szerencsétleneket nem ítéli el. Vádolja gyakran ösztönszerűleg az egybekelést gátló egyházi intézményt. Hány ilyen szerencsétlentől hallottuk: „uram, félvagyonomat szívesen rááldoznám, csak törvényesen egybekelhetnék asszonyommal, de ezért, meg ezért nem lehet . . . a lelkész úr nem esket össze.“ S hány ilyen esetet tudnánk fölhozni. Mindegyike egy-egy vészes hullám, mely az egyház oszlopait mossa alá. Lassanként hozzá szoknak az emberek, hogy az erkölcsiség rovására épen erkölcsi indokokból helyeseljék a törvénytelenül együttélők eljárását. Szeretnének ezek közül

volt a keleti egyházi tudósoknál, épen olyan új volt a nyugatiaknál; különben a keleti keresztyén atyák is, mint sok más dolgot, ezt is a görög bölcsészekről tanulták el. Midőn a stoikusok arra a nagy munkára vállalkoztak, hogy a nép vallását összeegyeztetik a bölcsészettel, nagyon meg voltak akadva a sok ósdi legendák miatt, melyeket a gondolkodó ész erkölcstelenségnek talált. Hogy ettől megmentsék, azt gondolták ki, hogy nem kell azokat betű szerint venni; allegoriák azok, melyek a frivol külszín alatt mély tanulságot rejtenek. Ily módon nagy ügyességgel és ravaszsággal kivitték, hogy elég jó színben tűntek föl. Így pl. Hercules, Theseus s a nyers erő több más hősei, a gigások legázói s a szörnyek legyőzői nem egyebek, mint a bölcsesség symbolumai, mely hasonlóképen küzd a bűnök és szenvedélyek ellen s ez által ama hősök a stoicismus szentjeivé lettek. Később a zsidó Philónak támadt az a gondolata, hogy alkalmazza ezt a módszert az ó-szövegség elbeszéléseire; Origenes pedig, ki azt nagyon kényelmesnek találta, bevitte az alexandriai keresztyén iskolába; innen hozta nyugatra Hilarius és Ambrosius. Ha visszaemlékszünk e perczen Augustin lelki állapotára, nem lesz nehéz elképzelnünk, miért tetszett neki oly nagyon a szent könyvek ilyenmő magyarázata. Ámbár hite szilárdulófélén volt, mégis sokszor fennfennakadt a Biblia egyszerű történetein, melyeket Porphyrius és Julián oly finoman gúnyoltak ki. Bizonyára ez az új magyarázási módszer sem szüntette meg minden kételyét, mivel hallotta, hogy előbb igaz gyanánt kell

elfogadni azokat s aztán kell keresni benne a titkos értelmet.

Az igaz hívőnek tehát megtörtént dolognak kelle tartani, hogy Izsákot durván rászedte Jákob és megáldatta magát atyja tudta nélkül az Ézsau rovására. De mindjárt nem volt olyan naiv e történet a mellé adott magyarázattal. Az idősebb fiú, a kit öcsese kiszorít jogából, nem a pogányok által kiszorított zsidók, a mózesi, törvényt helyettesítő új törvény a zsinagógát megbuktató egyház előképe-e? Nem megjósolása-e annak, hogy az Evangyélium meghódítja a világot? Ilyen magas szempontok szerint tekintve, eltűnik az egyszerű elbeszélések kicsinysége; s midőn a magyarázatok így fel-fejtik, könnyebb azokat elfogadni.

Fontos szolgálatot tett e rendszer sok akadékoskodó, magát elhatározni nem tudó szellemnek, kikben a biblia, úgy a mint van, a maga leplezetlenségével ellenszenvet keltett volna. Még így egy olyan jeles rhetornak, egy olyan finom érzékű és éleseszű tudósnak, a milyen volt Augustin is, a szövegnek ez a más értelmet kihozó magyarázata, mely folyton új meg új jelentést talál, vonatkozásokat, allegoriákat s képeket fedez föl, melyeket más észre se vett volna, a legkellemesebb szellemi foglalkozásnak látszhatott. El is volt ragadtatva, mikor látta, micsoda szellemi haszonnal jár a szent könyvek olvasása; kedvet kapott hozzájuk s hozzá fogott olvasásukhoz. Csakhogy tulságos jó véleménynyel lehetett maga felől, hogy Ézsaiáson kezdte, a melynek olvasását Ambrosius ajánlott neki; nem bírta még fel-

sokan eleget tenni az erkölcsiségnek, de épen annak az őre, az egyház gátolja meg őket szándékuk keresztülvitelében.

Egészen megfordított viszony, kedvezőbb állapot tapasztalható ott, hol a házasság a polg. házasság megkönnyíti. A törvénytelen gyermekeknek számaránya tetemesen alább száll. Bécsben p. o. 1862—65-ben minden 1000 születésre átlag 491 törvénytelen esett, míg Párisban ugyanakkor csak 276, — Berlinben pedig 163. Statisztikai adatok bizonyítják, hogy ott, hol a polgári házasság behozatott, napról-napra kevesbednek a gyermekvesztők. Meg kellene ezt szívlelni azoknak, kik a polgári házasság ellen indítanak keresztes hadjáratot.

És mégis vannak, kik erősen állítják, hogy a polgári házasság érvényre jutása az erkölcsiség rovására van, a mennyiben a házasság, mint tisztán jogi viszony, könnyebben felbontható. Attól tartanak, hogy az elválások szaporodnak. Ezt is megczáfolják a tényleges számadatok. De ha úgy volna is, vajjon nagyobb veszélyt rejt-e ez magában, mint a házasságok akadályozása? A házasságtörés ellen ott van a büntető törvénykönyv, a gvakori elválás ellen az azt megnehezítő családi jog életbe léptetése. Mindkettőt megakadályozhatja, apaszthatja a házas, lelkiösmeretes, vallásos nevelés. Itt aztán szép tere nyílik a lelkeszi gondozásnak! Míg másfelől a házasságkötés akadályozása vagy

törvénytelen együttélésre, vagy a nemi ösztönek büntetendő kielégítésére s általában erkölcsi romlottságra vezet. Az ily viszonyok között növekedő nemzedéktől várhatjuk-e, hogy hazáját, egyházát, királyát s az államtörvényeket tiszteletben tartsa?! Számtalan eset igazolta azt, hogy az egyházi s polgári intézmények ellen zúgolódó s kitörő egyének nagyobbára ily törvénytelen viszonyok között növekedtek föl. Mind ezen szomorú következményeket a házasságkötés megkönnyítése, vagyis a polgári házasság behozatala oszlatja el.

T A N Ü G Y.

Az írás az iskolai fegyelmezés körében.

A neveléstan legújabb elmélete, mely Olaszországtól kezdve fel, egész Norvégiáig, Európa minden műveltebb nemzeténél napról-napra nagyobb tért kezd hódítani, a fegyelmezést tette rendszerének kiindulási pontjává, és méltán.

A fegyelmezésben ugyanis egy régi közmondás nyer gyakorlati alkalmazást, mely azt mondja, hogy „a rend a dolgok veleje.” És e közmondás igazsága nemcsak a régi időkre vonatkozik, hanem ma is érvényben áll.

Fegyelmezés nélkül, a mint az a tanulók viseletében mint szerénység és illem, beszédükben mint önmérséklet és tisztesség, ruházatukban mint egyszerűség és illendőség, írásbeli dolgozataik körül mint

fogni annak szépségét; de Pál apostol levelei nagyon megtetszetek neki s ettől kezdve kiváló előszeretettel olvasgatta azokat.

Mi hiányzott még, hogy teljesen megtérjen? A szív régóta meg volt nyerve; az ész közel volt a meghódoláshoz; még csak a test állott ellen. Először azt hívén, hogy elég erős arra, hogy azt véghezvigye, külvált attól a nőtől, ki Afrikából utána ment, a kivel annyi éveken keresztül osztá meg életét s a ki Adeodatusnak anyja volt. De elutazása után újabb viszonyt kezdett egy szebb nővel. Nem szenvedély volt ez már nála, hanem szokás, s pedig minden kötelék között ezt legnehezebb szétszakítani. Durván, minden átmenet nélkül megváltoztatni az ifjúkora óta folytatott életmódot, egy szempillantás alatt teljesen felhagyni azzal, a mit idáig tett; lemondani oly dolgokról, a melyek kezdetben nyűg lehettek rá nézve, de utóbb életszükséggé váltak: az ilyen nem szokott sikerülni. A felette zsarnokoskodó kis dolgok, a test utolsó lázadása ellen való harc tovább tartott, mint akarta; megragadó szavakkal maga leírja azokat Confessiójában. „A balgaságok balgaságai, a hiábavalóságok hiábavalóságai, az én régi barátaim visszatartottak még. Az érzékiség palástját megfogták rajtam s azzal visszatartottak, folyton azt susogva: Hát itt hagynál minket? Még csak egy perczet várj s akkor itt hagyunk! Még egy perczet s ez is, az is örökre megátkoznak! S kit értettek ez alatt: „ez is”, „az is?” Bár az isteni irgalom mindörökre kitörölné emlékezetemből! Micsoda nyomort, micsoda szégyent tártak föl

szemeim előtt! Csak félig-meddig hallgattam oda s nem merészeltek velem szemtől-szembe beszélni. Csakis mikor távozóban voltam, jöttek utánam, hogy fülembé sugjanak s hátulról visszahuzzanak. Elég volt ez arra, hogy visszatartsanak; éreztem, hogy nem vagyok képes egy lépést sem tenni, mikor hallottam régi szokásaimat megszólalni: „Ellehetnél nálunk nélkül?”

A küzdelem mégis véget ért. Ennyi fölindulás, habozás, lelki tusakodás után Augustint lázas izgatottság fogta el, melyben a legkisebb dolognak kiváló jelentőséget tulajdonított. Beszélt, hogy egy napon, midőn háza kis kertjében egy fa alatt heverészve könyezett és sóhajtozott, szemrehányást tévén magának, hogy olyan könnyelmű, s bátorítván magát, hogy tegyen egy végső erőfeszítést és szakítsa el lánczait: a szomszédházból egy gyermekhang csendült fülébe: „vedd föl és olvasd; vedd föl és olvasd.” Ugy tetszett neki, hogy e szavak az égből jönnek s véletlenül fölnyitván Pál apostolnak kezeügyében lévő leveleit: a következő versen akadtak meg szemei: „Ne éljete bujaságban és részegségben, szemérmertlenségben és dobzódásban; hanem öltözzétek föl a mi Urunk Jézus Krisztust, és ne igyekezzetek azon, hogy testeteket érzéki gyönyörökkel elégtételek ki.” Az apostol, úgy látszott, neki beszélt. „Rögtön új fény derült föl lelkében — úgy mond — mely nyugalmat adott s kétségeim felhői egy pillanat alatt szétfoszlottak.”

Boissier után francziából: *Dézi Lajos.*

tisztaság és csínosság tűnik elénk, sem a családi, sem az iskolai nevelés körében nem boldogulhatunk.

A fegyelmezés említett kérdései közül azonban, melyek a nevelés általános célja felé egyenként is kisebb nevelési célokként tekinthetők, e helyen csak az írásbeli dolgozatok körül megkívántató rend és tisztaság fontosságáról szándékozom néhány megjegyzést kockáztatni.

Az egész kérdés nagyon csekélynek látszik ugyan; pedig ez egy igen fontos nevelési tényező.

Az írásbeli dolgozatok körül a toll első sorban olyan külső, technikai eszköz, a milyenek a mesterember kezében a mesterség eszközei, vagy a milyen a festő kezében az ecset, a szobrásznál a véső.

A tisztaság, nagyobb fokban a csínosság nem más, mint az értelmes iparos készítményein látható ama jóízlés és czélszerűség, mely iparczikkeit tetszetőssé és kelendővé teszi. Ha e czélszerűség és csin a fejlettség nagyobb fokán, mint az irány és kiváló írói ízlés tűnik szemünkbe, olyan az, mint a festő ecsete alatt a színek művészi alkalmazása, vagy az a plastikai tökély, mely a szobrász vésőjének egyéni jelleget kölcsönöz.

A tollnak tehát épen úgy, mint minden technikai eszköznek, nemcsak az életcélok, hanem a művészi célok elérésénél is igen fontos szerepe lehet.

Hány iparost látunk boldogulni azon ügyesség folytán, a melyet mestersége eszközeinek czélszerű és izléses felhasználása által tanúsít; s hány iparos kerüli a munkát, mert mesterségét s annak eszközeit a kor követelménye szerint nem tudja értékesíteni.

Hány nagy elme merész gondolatai enyésznek el a tétlen álmodozás karjai között, melyek egy nagy festő ecsete, vagy egy lángelméjű szobrász vésője alatt testet öltve, mint megvalósult eszményképek lelkesíthetnék az emberiséget.

Igy van ez ama külső, technikai tökélyvel is, mely szellemi munkásságunk terén az írásban, következetes fegyelmezés útján fokozatosan elérhető.

Annak a munkája, a ki csínosan ír, tetszősebb önmaga- és másokra nézve; ellenben az olyan, a kinek rossz írása van, saját munkáját sem nagyon kedveli. Innét van, hogy látunk embereket, a kik gyönyörködnek saját írásukban s e gyönyörűség sokkal könnyebbé teszi előttük még a száraz másolás fárasztó munkáját is; ellenben hányan vannak olyanok, a kik arra vannak utalva, hogy tollal szerezzék meg kenyerüket, s mégis irtóznak az írástól, mert nem szoktatták őket kellő időben a rendes munkához és az írásbeli tisztasághoz, s most már az írás terhükre van.

Az első tulajdonság, már csupán hasznossági szempontból tekintve is, oly előny, a mely sok embernek könnyebbé teszi a megélhetést, vagy legalább útát nyit a jövője felé; a második oly hátrány, mely igen sok jeles tehetséget valóságos szellemi tespedésre, tétlenségre kárhoztat.

Nem csodálkozhatunk azért a szülők és előljárók arról való panaszain, hogy úgy az alsóbb fokú, mint a felsőbb fokú iskolákból kikerült gyermekek, nem bírnak az egyes tanulmányi fokozatoknak megfelelő írási készséggel, vonatkozzék ez akár a helyesírásra alsóbb fokon, akár a gyakorlottabb írályra és helyes szerkesztésre a felsőbb fokon. Az írásbeli dolgozatok tisztátalanok, az írás fejletlen; irányuk és szerkesztő képességük gyarló, — szóval hiányzik a jó ízlés és a csínosság.

És a szülők e hiányokat a tanítás hiányaiként szeretik feltüntetni s az iskolák hibáit róják fel; az iskolák meg rendesen egymásra hivatkoznak: a felsőbbek

az alsóbb fokúakat vádolják, s minden egyes fokon egyik osztály a másikat, a mely vádából a szépírás tanítóinak is elég kijut.

Az tehát itt a kérdés, hogy hol kelljen keresnünk a baj valódi forrásait, s mily úton-módon lehetne e tekintetben a szülők és előljárók jogos panaszait némileg kevésbíteni?

Nézetem szerint ez általánosan érzett baj közvetlen forrása a következetes felügyelet hiánya; s ezt egyedül az írásra fordított fokozatos, szigorú fegyelmezés tudná megszüntetni.

Legelső sorban minden tanítóinak, kezdve a legalsóbb foktól felfelé, pontosan és szigorúan be kellene tartani azt a mértéket, a mit e tekintetben a tanterv előír; s e tárgykörben kiváló gondot kellene fordítani a helyes beszédre s ehhez kapcsolnia a tiszta és helyes írás gyakorlatát.

Tanulja meg a gyermek az elemi iskola első és második osztályában az írás és olvasás elemeit pontosan, a helyes beszélgetés idetartozó gyermekded módjával; e természetes alapon azután könnyebben lehet a következő években építeni. Épen az elemi iskola első és második osztályában a gyermekek beszélgetéséből kiválogatott szavaknak és azok elemeinek szóban és írásban való begyakorlására minden tanítóinak különös gondot kell fordítania; mert ha az írás és olvasás körül a tanítás e fokozatán mulasztás történik, megérzi azt a gyermek talán egész életén át, s az itt elkövetett mulasztást az utána következő tanítók talán soha sem lesznek képesek teljesen kijavítani.

De ha itt az alap jól le lesz téve és ezután minden tanító lelkiismeretesen betölti saját tanítási fokozatán az elébe szabott feladatot, akkor a gyermekek olvasása csakhamar hibátlan leendő, írásuk pedig úgy tisztaság, mint csínosság tekintetében tökéletesedni fog.

Akkor a középiskola sem fogja a mostan mindgyakrabban ismétlődő vádakát sem a szépírás tanítójának, sem az elemi oktatásnak rovására írni, hanem saját keretében a középiskola is szabadabban s talán nagyobb kedvvel teljesítheti azt a fontos kötelességet, a mely reá növendékei és ezek által a hazával szemben az anyanyelv gyakorlati elsajátítása s a szellemi önművelődés megkedveltetése útján háramlík.

De végül itt még az iskolák hivatalos látogatóira is fontos feladat várakozik. Az t. i., hogy látogatásaik alkalmával ne csupán a látogatás idejére, vagy a vizsgálatokra készített, gyakrabban készített minta-írásokat nézzék át, hanem évközi látogatásaik alatt puhatolják ki, hogy mily gondot fordít egyik-másik tanító vagy tanár az írás közvetlen gyakorlataira és a helyes szóbeli előadásra, a melyekre az írásbeli gyakorlatoknak az elemi iskola legalsóbb fokától elkezdve a középiskola legfelsőbb fokozatáig támaszkodniok kellene.

Méltányolja a tisztaságot és csínosságot, a hol ezzel találkozunk; kárhoztassa és a rendelkezésére álló eszközökkel igyekezzék megszüntetni a tisztátalanságot és rendetlenséget, a hol szemébe tűnik. Mert kisszerű dolgoknak látszik ugyan az e nemű fegyelmezés; de azért ettől igen üdvös és nagy dolgok várhatók. B.

K Ö Z É L E T Ü N K .

A missiói bizottság jelentése a zsinathoz.

Egyetemes konventünk missiói bizottsága kinyomatta s a zsinathoz intézte a 171—891. sz. konventi határozat alapján a missió-ügy fejlődéséről s állásáról

szóló jelentését. E nagyérdekű jelentés a következő 4 pont alatt foglalkozik a kérdéssel: A) *Általános jelentés.* B) *Részletes jelentés az egyházkerületek missziói köréről.* C) *A missziói egyházak építkezéseire adott összegek kimutatása.* D) *Lelkek száma az egyházkerületek misszióiban.* Az általános jelentésből megismerkedünk a misszió-ügy segélyezése fejlődésének alakulásaival. 1886-ig a közalaphól csak az egyetemes segélyezések keretében osztott segély 6480 frt erejéig. A missziói körök első rendszeres szervezésével kezdetét vette a rendszeres segélyezés is, s az 1885-diki konvent 51. sz. határozatában megállapított 25% missziói segélyösszeg tekintetbe vételével állandó segélyek is biztosítottak. A missziói működés mivolta, érdeme felől annak nyilvántartása végett évről-évre kimerítő, pontos, indokolt hivatalos jelentések betérjesztése kívántatott s a jelentések mivolta, értéke szolgált alapjául az illető missziói kör jelentőségének s további fenntartása föltételének, ez szabályozta általában a központi gondozás és fejlesztés mértékét. Ily módon a rendszeres segélyezés folyama alatt 1886-tól 1891-ig 104,290 frt segély fordított missziói célra. Ezen összegből a tiszántúli egyházkerületre 21,050 frt állandó évi segély s 4,110 frt egyszersmindenkorra adott segély, összesen 25,160 frt jutott (majdnem 25%-a az összes segélyezésnek). Állandó segélyre egyházkerületünkben a következők vannak felvéve: 1. Polgári misszió 500 frt. 2. Békés-bánáti 1500 frt. 3. Munkácsi 600 frt. 4. Bilkei 200 frt. 5. Dolhai 300 frt. 6. M.-szigeti 300 frt. 7. Técsői 100 frt. 8. Huszti 100 frt. 9. N.-szőlősi 100 frt. 10. Körös-nagyrévi 200 frt. 11. Avasujvárosi 150 frt. 12. Krassó 100 frt. 13. Erdődi 50 frt. 14. Erdőhegyi 150 frt. 15. Boros-sebesi 300 frt. 16. Uj-bokszei 100 frt. 17. Radna-lippai 300 frt, összesen 5050 frt. Állandó segélyezésre 20,380 frt van lekötve, a mi nem meríti ugyan ki a 25% missziói illetéket, de tekintettel az egyszersmindenkorra szükségelt segélyezésekre, minők folyvást merülnek fel, fedezetről kellett gondoskodni.

A B) pont alatt a részletes jelentés egyenként előszámolja egyházkerületenként a missziói köröket, az azt alkotó községek nevének, a lelkék számának, a működő lelkészek nevének, az eddig nyert segélyösszegnek sat. felsorolásával. Megemlékezik a különféle adományokról, melyekben a körök egyes nemeskeblű hívek részéről részesültek. Számot ad a lelkészek működésének mivoltáról, eredményéről, az iskolai tanításról, tanulók számáról. Végtelen örömmel olvassuk a hitbuzgóságnak, a protestáns öntudatnak, az áldozatkészségnek, az odaadó munkálkodásnak erőteljes nyilvánulásait. Egyik helyen szeretet-házat teremt a buzgóság, s a távol lakó gyermekeket iskolázás céljából ottan helyezi el (Banovce); másutt a szétszórta lakó növendékeket szekereken szedik össze s viszik a központra azon időre, míg a konfirmándusok vallásos oktatása tart és addig az egyes hívek készséggel fogadják vendégszerető házuknál őket (Krassó); magok a Timótheusok mennek elől a lelkesítő példával, midőn házukhoz fogadják és ingyen ellátásban részesítik, oktatják, tanítják a szétszórtságban levő gyermekeket (Szatmárhegy). Midőn e fölemelő jelenségeket látjuk: mintha az első keresztyének szeretet-vendégségének képei ujúlának meg előttünk!

A C) pontban az egyházi építkezésekre fordított összegek vannak kimutatva. Ezekből egyszersmindenkorra adott építkezési segély 30,479 frt 56 kr; miből egyházkerületünkre 6770 frt 74 kr jutott. Az építkezési segélyösszeghez a közalap 12,212 frt 12 kr, az egyes egyházkerületek 360 frt, az egyházközségi pénztárak 4569 frt 88 kr, egyesek adakozás útján 13,337 frt 56

krrel járultak. Az összes építkezések száma 60; ebből templom-építés 21 (mind erdélyi); a tiszántúliban 3 létesítendő építkezésre a költség takarékpénztárban kezeltetik. A tőkesegély ügye is részletesen van ismertetve. Térszűke miatt ezzel nem foglalkozhatunk bővebben.

Fontos adatokat közöl végül a jelentés a D) pont alatt. Ezekből megtudjuk, hogy 84 szervezett és 26 szervezendő missziói körben összesen 41,104-et tesz a lelkék száma. Egyházkerületünkben 28 missziói kör van szervezve, szervezendő még 2; lelkék száma 9935. Ezt a számot csak az erdélyi kerület mulja felül 28 szervezett s 19 szervezendő körével és 12,038 lélekszámmal.

A jelentés kifejezi, hogy a feladat nagyságához, teljes betöltéséhez képest az elérendő cél még messze van ugyan, de kétségbe vonhatatlan, hogy missziói intézményünk szétszórta élő több ezer híveink lelki gondozását tette lehetővé, kik magukra hagyatva, rövid idő alatt végképen elvesztek volna egyházunk s nemzetünkre nézve. A szétszórtságokban nem lehet ugyan a lelki gondozás minden ponton folytonos és állandó, de a lelkészeknek a hívekkel való időnkénti érintkezése, a híveknek azon tudata, hogy *egyházi élet költékében állanak*, mindezek összetartó hatást gyakorolnak.

Ime a nagy fontosságú jelentés főbb vonásaiban. A számok beszélnek. Beszélnek pedig, ha a végzett munka nagyságát, az elért eredmény mivoltát tekintjük, megnyugtatólag; s ha a még hátralevőket nézzük, serkentőleg. A megindult működés bizonyára nem fog megállani fele úton, hanem — túl esve a kezdet, szervezkedés nehézségein — az újabb jelentés még fényesebb eredményről hozhat tudósítást.

A kimerítő, minden részében tájékoztató jelentést Tisza Lajos bizottsági elnök és Szabó János bizottsági előadó írták alá.

Ezen jelentés olvasásának hatása alatt állunk, midőn elhatározzuk, hogy a missziói körökben működő lelkészek részére kerületenként 2-2 ingyen példányt ajánlunk fel lapunkból. A lelkészek kiválasztása érdekében a kellő helyen mielőbb megteszszük a szükséges lépéseket. Menjünk, haladjunk tovább *fölkeresni és megtartani, a mi elveszendő vala!*

Kovács Béla m.-szigeti tanár emlékezete.

1839. december 27. — 1893. február 10.

Bár a roskatag külső elárulta, hogy az egykor erőteljes testben a betegség sorvasztó mérgei rágnak, de távolról sem gondoltuk, hogy ilyen közel a vég. Halála előtt három nappal még előadáson volt, betegségét környezete sem tekintette komolynak, s gyógykezelő orvosa sem tudta: mi baja? s éppen e felett tanakodott a boldogult nejével, midőn egy hirtelen roham, mit az orvos agyszélhűdésnek konstatált, halálát okozta.

Benne a szigeti lyceum egy igen tehetséges, s széles ismeretkörű tanárát gyászolja, ki az általa tanított tárgyakba nemcsak a közönséges mértékig hatolt, hanem azok egyikét: a latin nyelvet irodalmilag is művelte; a másikában pedig, azon felül, hogy tanítványaival ezt kiválóképen megszerettette, az iskolával szemben is jelentékeny érdemeket szerzett, — a tűz által kétszer megrongált természetrajzi szertárt az utóbbi években szakszerűen rendezvén.

A megpöldögült Kecskeméten 1839. decz. 27-ikén született, s gymnasiumi tanulmányait szülővárosában kezdte, majd Szegeden folytatta s Kolozsváron végezte.

Katholikus lévén, ezután a piarista rendnek lett tagja s Nyitrán és Nagy-Szombatban theologuskodott. Ezután szerzete hivatásához képest tanárkodott 1860-tól 1862-ig Nagy-Károlyban, 1862-től 1868-ig Szegeden; 1868-tól 1872-ig a m.-szigeti rk. algymnasiumban, s ekkor szerzetéből kilépven, lyceumunkhoz választatott meg a természetrajz és latin nyelv tanárává s azóta ezeket tanította élete végéig. 1873-ban megnősült, nőül vevén most felette kesergő özvegyét: Morvay Juliát.

Temetése a közönség élénk részvéte s a r. kath. gymnasium összes növendékei és tanárkara megjelenése mellett, február 12-én folyt le. A háznál e sorok írója mondott felette orációt és imát, a sírnál pedig Darabánt Gusztáv vallás-tanár és egyik tanítványa búcsúzott el az elköltözőtől.

A béke szelid anyyala örködjék a hív munkás sírja felett!!

M.-Sziget, 1893. február 13.

Szikszy Zoltán,
ev. ref. lelkész.

IRODALOM.

Orációk és Halotti Egyházi Beszédek, írta néhai Révész Bálint, sajtó alá rendezte és kiadta Csiky Lajos, debreczeni ev. ref. theol. akadémiai tanár. III. kötet.

(Folyt. és vége.)

Halotti Egyházi Beszédek. 1. Vén ember felett. Alapige Jób 19, 25—27. Meghagyott textus, főtétele a jövő élet hitének hatása az életre és halálra. Hiányzik a részek közti arányosság. Látszik, hogy a temetéseknel a lelkész felhasználására álló kevés idő, még egy oly erőt is, minő a Révész B.-é, mennyire korlátoz. — 2. Idős férfi fölött. Alapige Ján. 17, 4—5. Felosztás nélkül rájzolja, ki az, a ki elmondhatja, hogy dicsőítette az Atyát, elvégezte a dolgot, melyet reá bízott. Alkalmazás is van csatolva hozzá. — 3. Idősebb, gyermekeit már felnevelt férfi fölött. Alapige Ján. 17, 4—5. Tehát ugyanazon alapige. Főtétel: Ki hagyhatja itt a Megváltónak szent leczkénben felolvasott szavaival e földi életet? I. Ki dicsőítette életében az Istent. II. Ki elvégezte a dolgot, melyet az Atya reá bízott, hogy elvégezze. — 4. Családapa felett, kinek egyetlen gyermeke maradt. Alapige 2 Kir. 12, 14. I. Kincset kötelesek gyűjteni a szülék gyermekeiknek és pedig testi és lelki jókat. II. A gyermekek kötelessége a szülék iránt, — és pedig a tisztelet és engedelmesség, továbbá a háladatosság és viszontag való szolgálat s végül a szülék keserves keresményének, a rájuk maradt örökségnek megőrzése. — 5. Gyermektelen, tisztos öreg férfi felett. Alapige 2 Sám. 18:18. Főtétel: a gyermektelen szüle keserve 1. az életre nézve, 2. a munkásság keresményére, a vagyonra nézve, 3. a halál utáni emlékezetre nézve. — 6. Öreg özvegy nő felett. Alapige Jób 42:12. felosztás nélküli beszéd e főtétel körül: „a megraboltatott s keseredett szívűekre nézve vigasztalás, hogy a rajtok átment csapásokat kipótolja az Isten újabb áldásaival, az élet boldog végével. — 7. Jólétben élt, világiás gondolkozású ember felett. A. i. Préd. 3. 22. főtétel: mennyiben áll vagy szenved módosulást bölcs Salamonnak a sz. leczkében felvett amaz elve: láttatik vala nekem, hogy semmi nem volna jobb, minthogy az ember örvendezne az ő dolgaiban, mivelhogy csak ez volna az ő része e világban: mert ki cselekszi vala, hogy megtudja, mi következik ő utána?

— 8. Előkelő nemesszívű úrnő felett. A. i. 1 Sam. 20. 18. Emlékezetben leszesz, mert üres leszen a te helyed. 1-ső rész szól a veszteségről, „üres leszen a te helyed“; a 2-dik rész a magasztalásról, „emlékezetben leszesz“. Gonddal kidolgozott szép nyelvű, mívelt közönség előtt mondott s alkalmazással is ellátott beszéd. — 9. Idős nő felett. A. i. 1 Kir. 19. 4. Főtétel: micsoda körülmények adhatják szájába egy élte alkonyára jutott öregnek a szent leczke felolvasott szavait? Az szólhat így: 1. kinek elegendő részt adott Isten az élet örömeiből, javából és sok esztendőket engedett e földön; 2. ki munkáját elvégezte, harczát híven megharczolta; 3. kire eljöttek immár a napok, melyekről ezt mondja: nem szeretem ezeket. — 10. Ifjú feleség felett. Ján. 13. 37. Több szentírási hely megkapóan szép idézéséből álló s ezekben az ifjú feleség koporsója mellett támadó gondolatokat feltüntető bevezetés után felosztás nélkül szól a szeretetről, kiemelve a házastársak közti igaz szeretetet s rámutatva a veszteség vigasztalására a viszonttalálkozásban. — 11. Második feleség felett. A. i. Jerém. 45. 3. 1. Mennyiben van méltó oka egy második házastársát temető férjnek a kesergésre? Azért, mert miként az öröm s szeretet édes, — úgy a bánat és veszteség keserű érzésében kifogyhatatlan az emberi szív. 2. Honnan meríthet kettős bánatában vigasztalást? Annak meggondolásából, hogy az ő bánata nem volt sűrű tartó, a mennyiben siralma öröme fordult; hogy veszteségében talált még ez életben kárpótlást, árváinak anyja helyett anyát; végre vigasztalást meríthet a vallásból, mely azt hirdeti neki, hogy Isten, ki eddig is segítségére volt, ezután sem hagyandja el őt. — 12. Eltes özvegy asszony felett. A. i. Péld. 15. 25. Az Ur megerősíti az özvegynek határát 1. a földi vagyon tekintetében, 2. az élet tekintetében. — 13. Gyermekek-szülés előtt meghalt fiatal családanya felett. A. i. 5 Móz. 28:66, 67. 1. Ma is minden gyermek-szülésre váró asszony felett amaz ó testamentomi fenyegetés lebeg sötét betűkkel, sőt nem ritkán teljesedésbe megy borzasztóan. 2. Minő biztatást, megnyugtatóst mutat a keresztyén vallás ennek ellenébe? — 14. Gyanúsított özvegy asszony felett. A. i. Ján. 3. 21. A lelkiismeret igaz bíró voltáról s az az által Istennek való bizodalomról szól. — 15. Hosszas, kínos betegség után elhunyt nő felett. A. i. Ján. 16, 7. Az idvezítő szavait: jobb nektek, hogy elmenjek stb. alkalmazza és okadatozza e két rész alatt: 1. jobb a megholtra, 2. jobb a hátramaradottakra nézve. — 16. Nehéz betegségekben sinlódott nő felett. A. i. Job 3, 20—22. Miért ad az Isten világosságot a nyomorútnak stb. E kérdésre keres ezen felosztás nélküli beszéd feleletet, a mely abban nyilvánul: a mit én cselekszem, ti azt most nem tudjátok, de majd megtudjátok. — 17. Élete javában elhunyt házastárs felett. A. i. Ézs. 38, 15. 17. 1. Mennyiben teheti egy özvegyre maradt férj (nő) magáévá az alapige szavait. 2. Hol keressen magának vigasztalást? — 18. Ifjú ember felett. A. i. Jób. 17, 10, 14, 15. Igen szép szövegszerűséggel oszlik fel e beszéd ekként: Vigasztaljuk meg 1. a meghiusult remények fájdalmát, 2. keressük a helyet, a hol azokat megtalálhatjuk. — 19. Egyetlen fiatal leány felett. (Uj esztendő első napján.) A. i. Luk. 8. 52. Az általános elmélkedés is, — mint az e beszédhez csatolt alkalmazásban maga a szerző mondja — alkalmazás, mely az alapigét egyenesen a megkeseredett szülőhöz intézi, magyarázván, hogy 1-ször ne sirjanak úgy mint a kiknek reménységük nincsen, mert 2-or nem halt meg a leányzó, csak aluszik, de nem örökre, hanem fel fog serkenni egy boldogabb örök élet reggelére. — 20.

Hirtelen halállal elhunyt bármely halott felett. A. i. Zsolt. 90. 12. — 1. Taníts meg minket, hogy tudhassuk a mi napjainknak számát. 2. hogy járassunk bölcs szívvel. Szépen írva, hogy miért kell e kérést gyakorta hangoztatnunk s mulandóságunk tudata miként vezet bölcs életre. — 21. Visszás házasságban élt férfi felett (Virágvasárnapján). A. i. Ézs. 57. 2. Eljő a békesség. E beszéd az ünnep alkalmából kiindulva s az alapige felvételére szolgáló családi viszonyt gyöngéden érintve szól általánosan a békességről, mely megjelen a vallásos hitben, a kötelességek teljesítésében. S végül, miután a földi békesség bizonytalan, buzdít az Istennel való békesség keresésére. — 22. Nyugalmozott elaggott lelkész felett. A. i. 2 Kor. 11. 30. 1. Az ily koporsónál inkább halára vagy csendes megnyugvásra, mint sirásra van okunk. 2. Van okunk kegyeletes tisztelet és fájdalmas részvét adóját is lefizetnünk. — 23. Volt egyházi főgondnok felett. A. i. 4. Móz. 16. 5. Magához veszi az ur azt, kit magának választott. 1. már ez életben az által, hogy azt a maga szolgálatára elhívja, 2. a csendes halál által. — 24. Leánytanító felett. A. i. Ézs. 32. 2—4. A vezérige értelmezését e főtétel alatt, keressük fel a szent leczke szavai szerint az ő életében egy jó tanító nagy feladatának, munkásságának főbb vonásait, eme 3 részben adja: 1. az örökös, gondviselés (hogy ő mintegy oltalom a szél ellen is, a záporosó ellen megmaradásnak barlangja) 2. a szívnek nemesítése (mint a víznek folyásai a száraz helyen, mint a nagy kőszálnak árnyéka a szomszahuhozó földön), 3. az észképzés, a szoros értelemben vett tanítás, (ő olyan lézen, hogy a kiknek látni kell, azoknak szemeik meg nem homályosulnak és a kiknek hallani kell, azoknak füleik hallanak; a bolondoknak is sziveik figyelmes lézen a tudományra és a selypeknek nyelvük is siet ékesen szólani). — 25. öreg énekvezér felett. A. i. Zsolt 104. 33. Az éneklést s a kántori éneklést szépen rajzoló beszéd.

Ime e fogyatékos ismertetésünk is látható, hogy e beszédeknek az ismeretlenség homályából kivételét, közkincsé tételét nem csak a szerző neve indokolja, de maguk e beszédek igazolják. A halotti beszédek legtöbb része a sokszor parányi időt engedő halott-temetéseknél kevés fáradsággal használható. Általában pedig e kötet, mint eszmék tárháza, a szép irányú példatára kellemes olvasmányt nyújt. Kezdők, és már gyakorlottak egyiránt haszonnal, s gyönyörűséggel forgathatják ezt, s méltó, hogy lelkészi könyvtárakból ne hiányozzék. Ohajtandó, hogy a kiadó a munkás szerző hagyatékából az ünnepi egyházi beszédekből közzététel által is valósítsa meg ígérését.

Dávidházy János.

Evangeliumi elmékedések. Irta *Dicsőfi József*. Debreczen. Kapható Telegdi K. Lajos könyvkereskedésében Folyó évi 1. számunkban jeleztük már e mű két első ívének megjelenését, melyben a szerző a vallásról és a kijelentésről elmékedett, — szépen, igazi keresztyéni érzülettel s hatalmas theologiai tudományossággal. A közelebbi megjelent 3. és 4-dik íven a *kijelentésről vallás* tárgyalására tér át. Remek dolgok azok, a miket e §-ban a szerző Isten országáról, az ebben szereshető szabadságról, Jézus Krisztusról, a szentháromságról stb. beszél. Ismételve mondjuk, hogy ily alakban, megszagatva jövőn, lehetetlen e műről beható, részletes ismertetést, vagy épen bírálatot írni: azért csak azon hatást jelezhetjük, melyet e munka egyes íveivel reánk tesz. És ez abban áll, hogy egy tudós theologus, egy mély

keresztyén lélek ömledézesei az, a mit olvasunk, melyből igen sokat tanulhatunk s épen annyit épülhetünk. Időnként megjelenendő egyes íveit ezután is jelezni fogjuk. Melegen ajánljuk főként a lelkész urak figyelmébe. A két ívből álló egyes füzetek ára 25 kr., s a mű mintegy 12 füzetre, vagyis 24 ívre fog terjedni.

Megjelentek: 1. *Kalászkok az életnek kenyerehez.* Különféle alkalmi beszédek gyűjteménye. II. füzet. Szerkesztik *Könyves Tóth-Kálmán* és *Papp Károly* ref. lelkészek. Mielőbb ismertetni fogjuk. — 2. *Az Athenacum kézi Lexikona.* Szerkeszti *Dr. Acsády Ignác*. A most megjelent 33. és 34. füzetek *Saraszvati* szótól a *széke-lyek* szóig terjedő nevekkel foglalkoznak. — 3. *Magyar nyelvtörténeti szótár.* A M. T. Akadémia megbízásából szerkesztették *Szarvas Gábor* és *Simonyi Zsigmond*. Megérkezett e nagyfontosságú mű 3-ik kötetének utolsó füzeté is, mely az előző két füzetel együtt már szómutató. Az értékes műről sokszor megemlékeztünk Lapunkban. Hornyánszky Viktor könyvkiadó hivatala kéri, hogy ha valakinek egyes füzetéi hiányoznának e könyvből, most írjon ő hozzá, mert később, ha a raktáron levő füzeteket beköttei, nem fog egyes füzetekkel szolgálhatni. — *Magyar írók élete és munkái.* Irta: *Szinnyei József*. Mint eddig is mindig, most is jelezzük az egymás után jövő füzetekben előforduló régibb és újabb protestáns, főként egyházi és iskolai ismertebb írók neveit. A II. kötet legújabb, 8. füzetében a következő ilyen nevekkel találkozunk: *Duka Tivadar*, *Dúzs Sándor*, *Édes Ábrahám*, *Albert*, *Gergely és János*, *Edvi Illés Pál*, *Elefánt Mihály*, *Elek Lajos*, *Elekes Károly* és *Viktor*, *Ember Károly*, *Debreczeni ember Pál*. E művet Hornyánszky V. adja ki Budapesten. Egy-egy füzet ára 50 kr.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Az ágostai evangélikus zsinat** öt napi tanácskozás után febr. 11-én harmadik ülészetét is befejezte. A zsinati törvényjavaslat királyi megerősítése most már biztosítva van, miután a kormány részéről közölt észrevételek figyelembe vételével a javaslat a zsinat által módosítottán, a megerősítést akadályozó nehézségek elhárítottak. Nevezetes ténye még a zsinat ez ülészetének az, hogy a *reformátusokkal közös ügyeket tárgyaló bizottság* jelentését letárgyalván, ez által egy *közös organum* létesítése biztosított, a melynek feladata leendő a két egyházat közösen érdeklő ügyek megbeszélése és a melyet a konventek fognak választani. E közös bizottság létesítéséhez a ref. zsinat is hozzájárult. A bizottság csupán *indítványozási* joggal leendő felruházva; de mégis alkalmat fog nyújtani arra, hogy a két prot. egyház között állandó kapcsolatot teremtsen, közös érdekű ügyekben egyöntetű eljárást s szükség esetén nagyobb súlyúval való fellépést tegyen a két felekezet részéről lehetővé; erősíteni fogja az összetartozást, a prot. közösség érzetét s talán még annak az utopisztikusnak látszó eszmének is egyengeti az útját, a mi Prónay báró előtt lebegett, s a melyért épen úgy tudnak lelkesülni némelyek, a mennyire idegenkednek tőle sokan, — t. i. az *unió* eszméjének. Közös érdekű ügyek gyanánt jeleztettek ki az *állami dotáció* kieszközlése az egyház kulturális szolgáltatásaiért, a *humanitarius intézmények*, a *prot. tábori lelkészek* ügye, a *vallás-tanítás* kérdése

az állami, községi, idegen felekezeti és katonai intézetekben, a börtönökben és örültek házában; valamint a horvát-szlavon egyházak érdekekben teendő lépések. Ezen kívül a budapesti egyetem kebelében *közös protestáns theologiai fakultás* létesítését kívánta az ágostaiak bizottsága. A ref. zsinat erre nézve megküldte a debreczeni és a kolozsvári bölcsészeti, illetőleg theologiai fakultásokra vonatkozó előmunkálatokat, minek folytán az ügy a zsinat által a közös bizottsághoz utasított. A *polgári házasságra* nézve a zsinat szintén a bizottsági javaslat alapján kimondta: hogy a házassági ügyeket olyanoknak ismeri, melyek mind a két egyházat közösen érdeklik: elismeri, hogy a *házasság ügye első sorban állami szempontból bírálendő el, az ügy mai állásában azonban nem tartja időszerűnek a házassági kérdésben bővebben nyilatkozni.* Ezzel tehát, a mint látjuk, ágostai testvéreink zsinata is a ref. zsinat álláspontját tette magáévá, s egyuttal hallgatag a polgári házasság s egyéb tervezett reformok mellett nyilatkozott, fentartva épen e hallgatlanság által a kormány leendő előterjesztéivel szemben a protestantizmus és szabadelvűség követelményeinek érvényesíthetése nézve az elhatározás feltétlen szabadságát. — A zsinat berekesztése után lakomára gyűltek össze a tagok, a melynek különösebb érdekét kölcsönözött az a körülmény, hogy Szentiványi felügyelő meghívására Apponyi Albert gróf is megjelent a lutheránus atyafiak között, s ott többek közt reményét fejezte ki az iránt, hogy bármily kényesek legyenek is az egyházpolit. kérdések, a hagyományos magyar polit. bölcseség meg fogja találni a kibontakozás helyes útját, s azokon a borulatokon, a melyek csak felhők, keresztül fog törni a fénylő nap. Vajjon meghallották-e a kath. püspök urak e szavakat s hisznek-e azok igazságában?!

— **A kormány egyházpolitikai programja** mellett Somogy után Szepes- és Borsod-megyék, Kecskemét és H.-M.-Vásárhely városi törvényhatóságok nyilatkoztak. Nem értjük azt a magasabb politikát, a mely Hajdumegyét e kérdésben hallgatásra utalja; de csodálkozunk kell rajta, hogy a napokban lefolyt közgyűlésen senkinek sem jutott eszébe e kérdést szóba hozni. Talán csak nem azért, mintha a Magyar Államnak igaza volna, hogy t. i. a Tisza kezét valahogy észre ne vegyék? Különben a polgári házasságra nézve érdekesnek tartjuk felemlíteni, hogy *Olaszországban* is épen most indul meg a harc az egyház részéről a kormány ellen, a mely a polg. házasságot kötelezővé kívánja tételni úgy, hogy a *polg. házasságkötés a házasság szentségének felvétele előtt teljesíthessék.* A törvényjavaslat ellen a velenzei tartománybeli püspökök léptek fel s kérték ki a pápa véleményét, a ki hosszabb levelet intézett a püspökökhöz és az olasz képviselőház és szenátus tagjaihoz, a melyben az egyház ismert álláspontját fejtve ki, küzdelemre szólítja a papságot. Tout comme chez nous!

— **Fenyvessy Ferencz**, országgyűlési képviselő, tekintettel a Komáromba való áthelyezési mozgalomra, interpellációt intézett a közoktatásügyi miniszterhez a pápai főiskola részére törvényhozásilag megszavazott 80 ezer forintos építkezési segély tárgyában. A miniszter határozottan kifejezte, hogy miután a törvényhozás a segélyt a pápai főiskola részére adta, az, újabb törvényhozási engedély nélkül, másra nem ruházható át. Fenyvessy tudomásul vette a választ.

— **A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság** folyó évi február hó 18-tól márczius hó 25-ig minden szombaton d. u. 6 órakor Budapesten az ág. h. ev. egyház disztermében (IV., Sütő-u. 5. sz., II. em.) felolvasóestélyeket rendez. Felolvasásokat tartanak: Febr. 18-án

Kenessey Béla: Az ó-testamentum társadalmi eszméi és intézményeiről. Febr. 25-én Petri Elek: Az új-testamentum társadalmi eszméi és intézményeiről. Márcz. 4-én dr. Csiky Kálmán: A Saint-Simon-féle társadalmi tanokról. Márcz. 11-én dr. Pulszky Ágost: A jelenkori társadalmi tanokról és mozgalmakról. Márcz. 18-án Sztelho Kornél: A polgári házasságról. Márcz. 25-én Szász Károly: A prot. egyháznak a társadalmi kérdésekhez való viszonyáról. E felolvasásokra úgy a Magyar Prot. Irod. Társ. tagjait, mint általában az érdeklődőket tisztelettel hívjuk meg s egyszersmind kérjük, hogy a t. meghívottak legyenek szívesek ismerőseik figyelmét is felhívni e felolvasásokra. Budapesten, 1893. február hó. Szász Károly elnök. Kenessey Béla titkár.

— **Gönczy-egylet.** A „Hajdumegyei tanítók Gönczy egyletének“ szoboszlói járásköre alakuló közgyűlését a kegyelet ünnepével és hasznos munkássággal kötötte össze. Sápy Lajos korelnök tartalmas megnyitó beszéde nemcsak a tanítók, de a nagy számmal egybegyűlt pártoló tagok és helybeli vendégek előtt is szép világitásba helyezte az egyesület hivatását, főként Szoboszlón, Gönczy Pál szülővárosában, melynek társadalmi bizonyára segíteni fog a „nagy tanítómester“ emberszerető s ép oly gyakorlatias eszméinek megvalósításában. A járáskör elnökévé Széchy Miklós polg. isk. tanító választaték egyhangulag meg, jegyző Ritoókh István kabai tanító lett. Az elnöki székfoglaló hatásos programbeszéd volt, programja a járáskör önképző és népnevelő munkásságának. Az a kitűnő emlékbeszéd pedig, mely Gönczy Pál életével és működésével ismertette a hallgatókat meg, fénypontját képezte a gyűlésnek. („Gönczy Pál a nagy tanítómester“ cím alatt meg fog e tanulságos értekezés a filléres füzetekben jelenni). Lázár Gyula nádudvari ref. tanító olvasta ezután föl gondosan megírt tanulmányát a „Kézügyességi oktatásról.“ A helyes nyomokat jelző értekezés igen élénk, tárgyias és szakszerű vitát provokált, melyben a háziiparszerű kézügyességi oktatásnak szükségét minden felszólaló elismerte, de eszközeire és főleg idejére vonatkozólag megoszlottak a szakvélemények. A közönség élvezettel és tanulsággal hallgatta meg az ügyes tárgyalást, mely nem zárta még le a mérkőzés sorompóit: továbbra is napirenden hagyatott a fontos kérdés. Még egy pályatétel kitűzése után véget ért a zöld asztal melletti tárgyalás, hogy folytatást nyerve a fehér asztalnál. Elismerés illeti meg a helybeli lelkes és bölcs svezetői s méltatói tanítóik munkásságának; nem is mulasztották el az egyesület tagjai ragaszkodó hálaüknek e támogatásért ismételtlen kifejezést adni. Valamint nagyrabecsüléssel ismerték el a város tanácsának és közönségének élénk érdeklődését s felkaroló ügyszereket. Ha az egyházi és világi hatóságok, meg a társadalom magukéva teszik a tankerület tanítóinak e jó ügyét, nemcsak az iskola, de a közművelődés minden rétege is kedvező fejlődésre pezsdül a Gönczy-egyesület munkásságában. Hogy a föllendülő ügyszereket mily munkás, mutatja az is, hogy Szoboszló város iskolaszéke az nap tartott ülésében nagy jelentőségű kezdeményezést határozott el: a polg. főiskolának V. és VI. osztálylyal kiegészítése és gazdasági szakoktatással kapcsolatba hozása tárgyában; s ugyanakkor nyári menedékházak vezetésére dajkákat képző tanfolyamnak felállítását kezdeményezte a kisdédóví törvény értelmében nőtagokkal kiegészített iskolaszék.

— **Nádudvar.** Nádudvaron az ev. ref. egyháztanács ismét szép jelét adta a tanügy s egyházi tisztviselők iránti érdeklődésének. A f. évi január hó 15-ikén tartott

egyháztanács-gyűlés ugyanis néh. Tóth Mihály kántor 16 éves árvája részére az eddig nyújtott 50 frtos évi segélyt annak 30 éves koráig megszavazta. Ugyanez évi január hó 20-án hozott határozatával a központi iskola udvarán fúrándó kút költségei fedezésére újabb áldozatot hozott, mi által lehetővé tette, hogy ma már egy kitűnő ivóvízű kút áll az iskolába járó 5—600 gyermek rendelkezésére, így egy legfőbb bajon, a jó ivóvíz hiányán segítve van. Mindezekért az érdem a minden nemes iránt melegen érdeklődő ifjú lelkészünket s községünk derék főjegyzőjét illeti. Csak előre, s a nádudvari ev. ref. egyház első lesz az elsők között! *B. Zs.*

— **Hogyan fogja fel a kir. járásbírótság a kérdést?** A sz—i kir. járásbírótság előtt álltak mint vádlottak a m—i r. k. plebánus és káplánja. Vád: a káplán V. J. m—i lakost hadköteles korában engedély nélkül eskette össze menyasszonyával. A plebánus a felelősséget a káplánra kívánja hárítani, mert az esketést ő hajtotta végre. A káplán azzal védekezik, hogy ő mint káplán csak a plebánus nevében, annak felelősségére működik, s precedensképen hivatkozik az elkeresztelési eseteknél nyilvánult jogi felfogásra. A dolog vége az, hogy az engedély nélkül nősülő hadköteles 10 frt pénzbírságban (esetleg két napi elzárás), a káplán 5 frt pénzbírságban (esetleg egy napi elzárás) marasztaltattak el. Indoklás: az egyházi jogi indokok nem lehetnek mérvadók az elbírálásnál. Mindenesetre tanulságos ítélet.

— **Halálozások.** Mint igaz részvétellel értesülünk *Tóth Imre* nagy-kun-madarasi ev. ref. lelkész élete 69-dik, lelképásztorkodása 40-ik évében folyó hó 9-én déli 12 órakor hosszu kinos szenvedés után elhunyt. A megboldogult hült tetemei február hó 11-én délután 2 órakor a templomban és sirnál tartott gyászbeszéd után tetettek síri nyugalomra. Legyen áldott az egyházunk hosszas szolgálatában leroskadt hű szolgának a jó férjnek, apának és barátjának emlékezte! — Közelebről halt meg *Bodnár Endre* kunágotai lelkész, ki egykor Kunágotán r. kath. plebánus volt, áttérésével a r. kath. gyülekezet egy része is áttért, s e körülmény lehetővé tette, hogy ottan az ev. reform. egyház megalakuljon.

— Kiváló alak dőlt ki az élők sorából *Szilágyi Benő* gyömrői lelkész személyében, a ki 57 éves korában, 28 évi lelképásztorkodás után súlyos szenvedések közt halt meg. Jeles egyházi szónok, buzgó egyházmegyei s kerületi tisztviselő volt, ki mint zsinati tag is képviselte volt egyházmegyéjét. — Áldott legyen emlékezetök.

— **A debreczeni 1569. évi Énekes könyvhöz.** Szegedi Gergely, kiről a címlapon mondatik, hogy az énekeket javította, született Szegeden, tanult ugyanott, majd Temesváron és Gyulán, honnan a Suraklini *Petrovics* Péter költségén a külföldi egyetemen látogatására ment 1555/6-ban a genfi egyetemen vagy főiskolában, s így Kálvint személyesen ismerte, azután a wittenbergi egyetemen 1556/7-ben Melanchtont hallgatta. A Petrovicsot üdvözlő levelét kinyomatta Wittenbergben 1557-ben. Ugyanezen évi szeptember 28-án a kassai tanácshoz írt levele szerint már debreczeni tanár és lelkész volt, Mélius Péter tisztára. 1561-ben a 4 lelkész közt ő viselte a plebánosi címet. 1562-ben aláírta a Confessio Catholicát. Azontúl nem találkozunk többé nevével, a plebánosságban Mélius lett utóda. Minthogy már 1562-dik éven túl Szegedi Gergely nem élt, az 1569-dik évben, az ő javításával megjelent Énekes könyv legalább is 2-ik kiadása kell hogy legyen a szóban forgó énekes könyvnek. S nem lehetetlen, hogy az első kiadás egy azzal, mely a „Régi magyar könyvtár“ 40, száma alatt említették Huszár Gál neve alatt, s mely 1560-ban jelent

meg, s melyet Huszár Gál csak nyomtatott. Annyi mindenesetre tény, hogy az 1569-iki kiadás nem első, mert már azelőtt mintegy 7 évvel meghalt volt Szegedi Gergely. Talán a szerencsés kutatónak, vagy másoknak sikerülni fog az előző kiadás felfedezése és megismertetése is, a mi nagyon kívánatos volna, mert valóban sok az 1517—1560. évek közt, egyházunk történetében a felderíteni és tisztázni való. Rácz Károly ev. ref. lelkész.

— **Kérelem a nt. lelkész urakhoz.** A főt. egyházkerületnek annak idejében úgy méltóztatott intézkedni, hogy az anyakönyvi nyomtatványokat a főiskolai háznagy kezelje, küldözze szét a megrendelőknek. Emlékezetem óta a szétküldés mindenkor postai utánvétel mellett történt, ha az ívek ára nem küldetett be előre. Es ez eljárást eléggé indokolja az a körülmény, hogy 4—5 száz forintot utólagos bevételek mellett néha krajczáronként összeszedegem e nagy terjedelmű egyházkerületből akkor, midőn a háznagynak félevenként pontosan be kell számolni az elfogyott ívek árával, igen terhes munkát róna a háznagyra. Nem tagadom azonban, hogy midőn 25—30 kr. árú ívet rendel meg valaki: igen terhes dolog az összeg utánvétellel való befizetése, mert így a postai költség felül mulja a szállítmány értékét, holott — ha hivatalosan küldöm, a mire pedig jogunk van — e kiadástól sok szegényebb egyház megkíméltetnék. Tisztelettel kérem azért a nt. lelkész urakat, hogy ha az utánvétel terhétől meg akarják kímélni az egyházat, méltóztatassanak az egyházkerületileg megállapított díjat utalványon beküldeni, a szelvényen a kívánt ívek mennyiségét és minőségét világosan felírni, a mikor is hivatalból, portómentesen küldhetem a nyomtatványokat. Az anyakönyvi ívek ára ívenként 4 kr., kivonati ívé 2½ kr. Ha a szükség úgy hozza magával, a vidéki egyházak részére készséggel be is köthetem az íveket és úgy küldhetem kellő helyére. Debreczen, 1893. február 17. *Rózsa Sándor*, főiskolai háznagy.

— **Adományok néhai Révész Bálint püspök szellemi emlékére.** (Folyt.) A debreczeni egyházmegyében ez alapra a következő adományok gyűltek be: H.-Bagos 9 frt 20 kr., Bakonszeg 5 frt, Báránd 11 frt 70 kr., N.-Bajom 50 frt, Danesháza 45 kr., Derecske 24 frt, Esztár 28 frt, Gáborján 12 frt, Henczida 10 frt 4 kr., Kaba 22 frt 40 kr., Konyár 2 frt, H.-Pályi 1 frt 50 kr., M.-Pályi 3 frt, M.-Pécs 5 frt, Péterszeg 6 frt 32 kr., Pocsaj 3 frt, N.-Rábé 5 frt 45 kr., Sáránd 5 frt 80 kr., Szerep 1 frt 60 kr., Torda 1 frt, Udvari 10 frt, B.-Ujfalu 16 frt 30 kr., F.-A.-Józsa 2 frt, Vértes 5 frt 80 kr., összesen 241 frt 56 kr. — A szabolcs-hajduvidéki egyházmegyéből: B.-Szentmihály 5 frt, Szováth 6 frt 75 kr., H.-Szoboszló 43 frt 34 kr., Tetétlen 15 frt 80 kr., B.-M.-Ujváros 12 frt 15 kr., Nádudvar 5 frt, Nagyfalu 1 frt, T.-Lök 5 frt, T.-Eszlár 2 frt, P.-Ladány 37 frt 34 kr., Hadház 19 frt 65 kr., V.-Pécs 5 frt, T.-Dob 4 frt 50 kr., H.-Nánás 29 frt, Csege 8 frt 40 kr., H.-Böszörmény 37 frt 85 kr., összesen 237 frt 78 kr. — *Bódogh János kis-marjai lelkész úr* pedig egyházközsége részéről lapunk szerkesztőségéhez küldött e célra 1 frtot, melyet a főt. püspöki hivatalhoz áttettünk. Eddigi kimutatásaink szerint bejött néh. R. B. szellemi emlékére: 1. a szatmári egyh.-megyéből 116 frt 54 kr., 2. a bihari egyh.-megyéből 51 frt 54 kr., 3. a debreczeni egyházból 552 frt 40 kr., 4. a debreczeni egyh.-megyéből 241 frt 56 kr., 5. a szabolcs-hajduvidéki egyh.-megyéből 237 frt 78 kr., 6. egyes egyházaktól (l. a 4-ik és ezen számban) 30 frt, összesen 1229 frt 82 kr. Debreczen, 1893. február 14. Szerk.

— **Adományok a debreczeni ev. ref. főiskolában lévő tápintézetre.** A *szatmári* egyházmegyében az 5-ik számban már kimutatott egyházak mellett e czélra még a következő egyházak adakoztak: Kis-Namény 2 frt 50 kr. Kisszekerés nem adakozott. Komlódtótfalu 1 frt 25 kr., Kölese 56 kr., Kömörő 75 kr., Matócs 2 frt, Majtis 1 frt 50 kr., Mánd 1 frt 20 kr., Milota 50 kr., Nagy-Ar 1 frt, Nagy-Géc 1 frt 50 kr., Nagyszekerés 33 kr., Nábrád 1 frt, Óvári 2 frt, Ökörítő 2 frt, Panyola 3 frt 71 kr., Penyige 75 kr., Pusztadaróc 40 kr., Rápólt 30 kr., Ricse 80 kr., Sályi 56 kr., Sima 30 kr., Sonkád 20 kr., Szamosbecs 1 frt, Szamosdob 70 kr., Szamosujlak 1 frt 15 kr., Szatmár 7 frt, Szatmár-Németi 12 frt, Tatárfalva 60 kr., Tiszabecs 1 frt 50 kr., Tiszaköröd 70 kr., Tunyog 1 frt, Tyukod 1 frt 24 kr., Zsarolyán 70 kr., Jánk 45 kr., Vámos-Oroszi 2 frt, Vetés 5 frt, Porcsalma 1 frt 50 kr. Teljes összeg 90 frt 26 kr. Szarka Boldizsár szatmári ev. ref. esperes. — A *bihari* egyházmegyéből: Szabó Károly bihari egyházm. esperes ivén 80 frt 62 kr. A siteri egyházból 2 frt 60 kr. Biró János örvendi lelkész 7 frt 50 kr. Mikó Albert turai lelkész 1 frt. Illyés Endre m.-berényi lelkész 2 frt 50 kr. Szűk Károly t.-kürthi lelkész 5 frt 45 kr. Sass Károly albisi lelkész 1 frt 44 kr. Szőke János esperes 2 frt. Diószegről 15 frt. G.-petri egyházból 18 frt, (melyből 15 frtot Dráveczki Gyula adott) 18 frt. Összesen 226 frt 37 kr.

— **A debreczeni ev. ref. főiskola akadémiai tanrendje az 1892—93. tanév második felében.** *Előadó tanárok és tantárgyak.* a) A hittudományi szakban. Tóth Sámuel, Ker. hittan heti 6 órán, Apologetika h. 3 ó. Balogh Ferencz, Ker. egyháztörténelem (II-ik korszak) h. 3 ó., Dogmatörténelem h. 3 ó., Magyar prot. egyháztörténelem h. 3 ó. Csiky Lajos, Ker. erkölcstan h. 3 ó. Anyakönyvvezetés és hivatali kiadványozás h. 2 ó. Lelkipásztorkodástan és katechetika h. 3 ó., Szónoklati gyakorlatok h. 2 ó. Dr. Erdős József, Ujszövetségi theologia h. 3 ó., Ujszövetségi írásmagyarázat h. 4 ó., Vallásbölcsestet h. 3 ó. Sass Béla, Héber nyelv h. 3 ó., Bevezetés az ó-szövetségbe h. 3 ó., Hóseás és Zakariás (9—11) fejtegetése h. 3 ó., Izrael népének történelme h. 2 ó. — b) *Jog- és államtudományi szakban.* Buzás Pál, Magyar kereskedelmi es váltójog heti 6 órán, Államgazdaságtan (Pénzügytan) h. 4 ó., Nemzetgazdaságtan különös része (folyt.) (spec. coll.) h. 1 ó. Liszka Nándor, Magyar közjog h. 6 ó., Bányajog h. 2 ó., Az államhatalom szervezete (spec. coll.) h. 2 ó., Régi magyar magánjog h. 2 ó. Dr. Kovács Sándor Római jog (Pandekták) h. 8 ó. Dr. Karsa István Peres és peren kívüli eljárás (beleértve a telekkönyvi rendtartást) h. 5 ó., Magyar magánjog h. 5 ó. Dr. Bacsoni Lajos, Magyar állam statisztikája tekintettel Ausztriára h. 5 ó. Közgazdasági igazgatás h. 1 ó., Európai jogtörténet h. 5 ó. Dr. Ozory István, Büntetőjog és bűnvádi eljárás h. 5 ó., Determinált vagy indeterminált az akarás? és ezen kérdés büntetőjogi jelentősége (spec. coll.) h. 2 ó., Nemzetközi jog h. 3 ó. — c) *Bölcsesteti szakban.* Dr. Török József, Közegészségtan heti 2 órán, Törvényszéki orvos-tan h. 2 ó. Balogh Ferencz, Angol nyelvtan (kezdőknek) h. 3 ó. Joó István tanítképezdei igazgató tanár, Módszertan h. 2 ó., Neveléstan h. 3 ó. Géresi Kálmán, Mivelődéstörténelem (17. és 18. század) h. 4 ó. Dr. Erdős József, Német nyelv és irodalom (spec. coll.) h. 2 ó. Dr. Öreg János, Bölcsestet-történelem h. 4 ó., Bölcsesteti encyclopaedia h. 4 ó., Aesthetika h. 2 ó., Francia nyelv (kezdőknek) h. 2 ó., haladóknak h. 2 ó. Mácsai Sándor, Egyházi és mű-éneklés heti 2 órán.

— „Gresham“ életbiztosító társaság. A „Gresham“ igazgatósága, egy legutóbb megtartott ülésen, biztosítottjai érdekében több rendbeli újítás életbeléptetését határozta el. Így többek közt határozatba ment, hogy 15 évi tartamon aluli biztosításoknál úgy kölcsönújítás mint visszavásárlás, már a 2-ik évi díj befizetése után engedélyezhető; a biztosítás 13 havi fennállása után a kárösszeg még az esetben is kifizetetik, ha a halál öngyilkosság, párbaj vagy bírói ítélet folytán bekövetkezik. Ugyancsak érdekes a biztosító közönségnek tudni, hogy a „Gresham“ a kötvényeket magyarul állítja ki.

— **Lapunk olvasóit tisztelettel kérjük föl, hogy az előfizetési díjakat szíveskedjenek beküldeni a kiadó-hivatalhoz.**

Szerkesztői üzenetek.

Z. J. R.—a. Szívesen közöljük. A missiói egyházak dolgaival nagy elszármérettel foglalkozik e lap. — **Föt. Hirly F.** plébános urnak. **Erdőd.** A sérelmesnek tartott czikk a Debr. Prot. Lap mult évi folyamában jelent meg; e lap új évtől kezdve egészen átalakult, új formát, irányt és szerkesztőséget nyert, a mi lehetetlenné teszi azt, hogy régi polemikákat átvegyünk, folytassuk azt, a mi nem mi kezdtünk, s viseljük felelősséget olyan tényekért, a melyek nem a mieink. Ennélfogva sajnálatunkra, a beküldött czikk közlésére irányult kívánatának eleget még akkor sem tehetnénk, ha a czikk hangja, czélzata, idézett és saját kifejezései annak e lapba való felvételét nem akadályoznák. — **T. S.** járásbíró urnak **Kis-Jenő.** Lapunk iránt tanúsított szíves jóakarata és pártfogása d felette lekötelezett. Örömmel látjuk, hogy világi férfaink is jelentékenyebb számmal fordulnak nemcsak érdeklődésükkel egyházi és iskolai közügyeink felé és sietnek lapunkat is, mint e közérdekek jószándékú organumát, becses támogatásukban részesíteni. Te egyike vagy a legelsőeknek azok közül. Sajnos, hogy épen a leghatalmasabbak, a kik vezérkedni szoktak, mutatnak még eddig legnagyobb közönyösséget. Persze, mert kicsiség az efféle azoknak, a kik országos dolgok körül foglalatostkodnak s egy egész nemzet szeme előtt végezhetik bámulatra méltó erőmutatványaikat. — **V. K. B. M.-Sziget** Fogadd e hó 14-e alkalmából szíves üdvözlésünket. Várjuk a következőket. Dr. B. L. szerk.

TARTALOM-JEGYZÉK: A kötelező polgári házasság védelme. — **Tárcza:** Augustin megtérése. Dézsi Lajos. — **Tanügy:** Az írás az iskolai fegyelmezés körében. B. — **Közéletünk:** A missiói bizottság jelentése a zsinathoz. — Kovács Béla m.-sziget tanár emlékezete. Szikszay Zoltán, ev. ref. lelkész. — **Irodalom.** — Különnfélék. — Hirdetések.

Felelős szerkesztők és laptulajdonosok:

CSIKY LAJOS és Dr. BACZONI LAJOS.

Orgona eladás Jászladányban.

Nagyobb orgona készítése miatt az ott levő 20 változatú pedálos 2 manuállal ellátott orgonára eladás van kitűzve, s előzetesen ott megtekinthető. Levélbeli ajánlatok

Dangl Antal Fia

cs. és kir. szab. műorgona készítőhöz Aradra intézendők. Ugyancsak bármely nagyságú, erős szerkezetű harmoniumok olcsó áron raktárilag kaphatók.